

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Міщенко І.В., Весніна Л.Е., Соколенко В.Н., Моргун Э.К., Запорожець Т.М.,
Міщенко В.П., Жукова М.Ю., Павленко Г.П.,
Ткаченко О.В., Федотенкова Н.М.

Важливим завданням науково-методичної та навчально-виховної роботи нині є поглиблення теоретичних основ навчання, які б забезпечували єдність навчання, виховання і розвитку особистості майбутнього фахівця. Це забезпечується шляхом урізноманітнення форм, методів та засобів організації навчальних занять, проведення лабораторних і практичних занять із використанням експериментальних завдань проблемно-пошукового характеру, шляхом постулової комп'ютеризації навчального процесу, використовуючи широкий спектр програмного забезпечення.

На сучасному етапі розвитку освіти теорія і практика вищої школи зумовлюють необхідність пошуку нових технологій навчання.

Сам термін "технологія" грецького походження й означає "знання про майстерність". Учені, які користуються цим поняттям, мають на увазі, з одного боку, сукупність прийомів і способів обробки або виробництва певних продуктів, а з іншого – науку про такі способи. Останнім часом зміст цього поняття значно розширився. Так, наприклад, у сфері обробки інформації (засоби обчислювальної техніки) говорять про інформаційні технології, у фізіології – про технології біологічних систем та ін.

Про технологічні аспекти навчання пише ще Ян Коменський, який прагнув знайти його загальний порядок (ідеальний метод навчання). За такої умови навчання можна характеризувати як "майстерний розподіл часу, предметів і методу". З часів Коменського було багато спроб зробити навчання подібним на добре відлагоджений механізм. Але вчені та практики поки що далекі від створення ідеального, структурованого навчального процесу. Проблема стабільності в навчанні, а також досягнення кожним студентом високих результатів залишається актуальною.

Педагогічний процес – це сукупність процесів навчання і виховання. Якщо в навчанні можна чітко визначити діагностичну мету (тобто ступінь і якість засвоєння навчального матеріалу, способів дій) і здійснювати контроль за її виконанням, то у вихованні це зробити практично неможливо. Це можна пояснити тим, що кожна особистість неповторна, має індивідуальні якості та здібності, характеризується особливостями психічних пізнавальних процесів.

Серед основних характеристик (критеріїв) технологій навчання чинні виділяють такі: *системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність навчання, його емотивованість, алгоритмічність, інформаційність, оптимальність* тощо. Значну увагу в технологіях навчання приділяють питанням розвитку і максимального використання технічних засобів навчання, їхнім освітнім можливостям.

Отже, *технологія навчання – впорядкована сукупність і послідовність методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу і досягнення діагностованого результату.*

В технології навчання чільне місце належить забезпеченню зворотного зв'язку, який дозволяє в процесі організації контролю постійно знаходити студентів, у яких виникають труднощі із засвоєнням навчального матеріалу. Це дозволяє коректувати недоліки окремих методів і прийомів, з яких складається технологічний процес. Глобальне використання тестування як засобу навчання і контролю не дає можливості викладачам адекватно оцінювати творчі здібності студентів, рівень засвоєння теоретичного матеріалу, обмежує зворотний зв'язок між викладачем і студентом та ін. У зв'язку з цим недоцільно повністю відмовлятися від традиційних методів навчання, таких як бесіда, диспут, семінар.

Будь-яка діяльність передбачає наявність компоненту мотивації. Це стосується і навчальної діяльності, яка буде більш успішною, коли сформовані позитивне ставлення до навчання, пізнавальний інтерес, потреба в одержанні знань, почуття обов'язку і відповідальності. У самій назві "методи стимулювання і мотивації" відображено єдність діяльності викладача та студента: стимулів викладача і формування мотивації студентів.

Для формування мотивів навчальної діяльності використовуються весь арсенал методів навчання та методи, які спеціально спрямовані на формування позитивних мотивів, стимулюють пізнавальну активність і водночас сприяють збагаченню навчальною інформацією.

У психології поняття "мотив" означає конкретне спонукання, причину, що вимагає дії, вчинків. Тому мотиви навчання можна визначити як ставлення до предмета діяльності, спрямованість на цю діяльність.

Мотиви навчання поділяють на дві великі групи:

1. Внутрішні – мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання (пізнавальний інтерес, потреба в інтелектуальній активності, прагнення досягти кращого результату тощо).

2. Зовнішні – мотиви, що характеризують взаємодію особистості із зовнішнім середовищем (вимоги, натяки, еказівки тощо).

Відповідно до цієї класифікації мотивів методи стимулювання навчальної діяльності умовно поділяють на дві підгрупи:

1. Методи формування пізнавального інтєресу.

2. Методи формування почуття обов'язку і відповідальності в навчанні.

У навчанні важливо забезпечити виникнення глибоких внутрішніх переживань, позитивних емоцій до пізнавальної діяльності, її змісту, форм і методів здійснення. Емоційний стан завжди пов'язаний із душевним хвилюванням: радістю, гнівом, здивуванням. Якщо цей внутрішній стан супроводжує процеси мислення, пам'яті, уваги, то останні стають більш ефективними.

До основних методів формування інтересу належать дискусія, диспут, метод включення студентів у ситуацію особистого переживання успіху в навчанні, в інші ситуації емоційно-моральних переживань (радістї, задоволення, здивування тощо), метод опори на здобутий життєвий досвід, метод пізнавальної, дидактичної, рольової гри та ін.

Названі методи додають словесним, наочним, практичним та іншим методам додаткового стимулюючого впливу.

До методів стимулювання обов'язку і відповідальності належать переконання, позитивного прикладу, практичного привчання до виконання вимог, створення сприятливих умов для спілкування, заохочення і пошуку, оперативного контролю за виконанням вимог, осуду. Методи і прийоми стимулювання обов'язку і відповідальності взаємодіють із методами виховання, що підкреслює єдність процесів навчання і виховання.

Однак, якщо молода людина свідомо не бажає вчитися, не має захоплення певною спеціальністю, то навчити її неможливо, і навіть використовуючи весь арсенал оптимізації навчального процесу.

Ефективність застосування різних методів навчання, активізація пізнавальної діяльності значною мірою залежать від засобів навчання. До основних засобів навчання належать наочні посібники, обладнання для лабораторних занять, дидактичні матеріали, навчальна література, технічні засоби навчання, інструменти, матеріали для трудового навчання, комп'ютери та ін. Окремі педагогі (М. Сметанський) поділяють усі засоби навчання на такі групи:

- 1) технічні засоби навчання;
- 2) натуральні предмети;
- 3) символічні навчальні посібники.

Технічні засоби навчання (ТЗН) поділяють на екранні (діапозитиви, кодопозитиви, діафільми тощо), звукові (магнітні записи, платівки), екранно-звукові (відеофільми, кінофільми, телепередачі, відеозаписи).

Дидактичні можливості застосування ТЗН різноманітні. Вони використовуються перед вивченням нового навчального матеріалу, ілюстрування, демонстрування, з метою узагальнення, систематизації чи повторення вивченого матеріалу.

Використання технічних засобів навчання вимагає врахування закономірностей пізнавальної діяльності, використання різних прийомів, спрямованих на розвиток їхньої навчальної активності; встановлення відповідності навчальним програмам. Ефективність застосування ТЗН забезпечується такими прийомами: поєднання слова і наочності, активізація уваги та установка на сприймання, постановка проблемних завдань, фіксація результатів навчальної роботи тощо.

До **натуральних предметів** цих засобів навчання належать живі тварини, препарати тварин, органи людини, гістологічні зрізи. Прикладом є використання жаби та проведення з нею експериментальної роботи на практичних заняттях із фізіології.

Посібники символічного характеру – схеми, діаграми, таблиці тощо.

У сучасних умовах із метою забезпечення індивідуалізації і диференціації навчання широко використовуються **дидактичні роздаткові матеріали** для самостійної роботи студентів. До них належать: картки з різними рівнями навчальних можливостей, засоби